

ПЕТ ГОДИНА НАКОН ПОЛИТИЧКОГ ПРЕВРАТА ИЗ 2000, У СРБИЈИ СУ СТАРИМ РОВОВИМА САМО ПРИДОДАТИ НОВИ

Лаки кошмар бездржавног стана

Нема ни минималне сагласности у оцени најважнијих догађаја и процеса, као ни у процени даљих кретања. Једни су незадовољни моделом „реформи”, други брзином, трећи заштитом националних и државних интереса, а сви заједно очигледним исходима. Извесно је једино ко ће све ово да плати, само што коначна цена још није испостављена. Обележавајући истек „прве петољетке”, преносимо једну из подужег низа радикалних критика. Радикалних похвала није било. „Они који живе од данас до сутра треба још само ноћас да се стрпе”

Пише: Милорад Вукашиновић

Ср-би-ја је да-нас у мно-го бо-љем ста-њу не-го пре 5. ок-то-бра 2000. го-ди-не, ма-да има још не-до-вр-ше-ног по-сла – сто-ји у из-ве-шта-ју јед-не од за-пад-них но-вин-ских аген-ци-ја, по-во-дом пе-то-го-ди-шњи-це „де-мо-крат-ске ре-во-лу-ци-је”, ко-јом је окон-ча-на епо-ха вла-да-ви-не со-ци-ја-ли-ста и не-ка-да-шњег пред-сед-ни-ка Сло-бо-да-на Ми-ло-ше-ви-ћа. Пет го-ди-на по-сле „ти-хог пре-вра-та”, ве-ћи-на

становника Србије сматра да су њихова очекивања у претходном периоду више него изневерења. Уосталом, данас ту чињеницу недвосмислено потврђују и сами актери револуционарних дешавања, безнадежно похваљани и подељени око одговора на питање: *Ко је крив за неуспех постмилошевићевског „транзиционог преобраћаја Србије“?*

Неко је ових дана коментаришући годишњицу „Петог октобра“ иронично, али дубоко истинито, приметио „како смо можда тог дана и добили демократију, али дешавања минулих пет година показала су да у њој није било места за народ“.

ПОСТАЛИ СМО АМЕРИКА, АЛИ ЛАТИНСКА

Србија је протеклих пет година доживела општу деградацију на свим нивоима државе и друштва. Обећања домаћих „реформатора“ о брзом опоравку после пада Милошевићевих социјалиста, веома брзо су нестала у суровој српској реалности; боље речено, обећања су се вратила тамо одакле су и дошла, на богати Запад, чији политичари и финансијери ни су претходних година показали превише ентузијазма у стварном помагању „постмилошевићевске Србије“. „Жао нам је, али наш циљ није да сви дођете у Америку, већ да од ваше земље направите Америку“, рекао је својевремено амерички председник Џорџ Буш Старији пољским политичарима после успешно изведење „плишање револуције“. Данас, као што знамо, Пољска није постала Америка, иако њени војници „успешно ратују у походу против глобалног тероризма“ у Ираку, походу који предводи Буш Јуниор. Претходних пет година домаћи „реформатори“ учили су све да од Србије направе „Америку на Балкану“. Успели су да од Србије направе Америку – али Латинску Америку: друштво изузетно социјално подељено и корумпирано.

При том су убеђивали упорно домаћу јавност како је све што се дешавало деведесетих година, укључујући бомбардовање и окупацију Космета 1999, био само један „историјски експец“ у иначе пријатељским и савезничким односима између две државе. Наравно, за све је био крив Милошевићев режим,

ко-ји нас је „по-сва-ђао са це-лим све-том”. Исти-на је, међу-тим, бит-но дру-га-чи-ја. По-сле „ок-то-бар-ске де-мо-крат-ске ре-во-лу-ци-је”, аме-рич-ка спољ-но-по-ли-тич-ка ори-јен-та-ци-ја на Бал-ка-ну оста-ла је не са-мо про-тив срп-ских на-ци-о-нал-них ин-те-ре-са већ је у до-број ме-ри у прак-си ра-ди-ка-ли-зо-ва-на, кроз „ти-ху по-др-шку цр-но-гор-ском се-па-ра-ти-зму и знат-но гла-сни-ју по-др-шку шип-тар-ском ве-ли-ко-ал-бан-ском про-јек-ту у ре-ги-о-ну”. Тре-нут-но на-сто-ја-ње да се ин-тер-на-ци-о-на-ли-зу-је пи-та-ње на-вод-них ме-ђу-ет-нич-ких тен-зи-ја у Вој-во-ди-ни раз-ве-ја-ва по-след-ње илу-зи-је о добронамерности За-па-да. И Вла-си се не-кад до-се-те.

Из аме-рич-ког па-ке-та ге-о-по-ли-тич-ке пре-ком-по-зи-ци-је Бал-ка-на сва-ка-ко потиче и не-скри-ве-на по-др-шка Еш-да-у-но-вом уки-да-њу Ре-пу-бли-ке Срп-ске и ње-ном ута-па-њу у уни-тар-ну Бо-сну под му-сли-ман-ском до-ми-на-ци-јом, као и под-сти-ца-ње нестабилности и се-па-ра-ти-стич-ких тен-ден-ци-ја у Ра-шкој обла-сти, на ју-гу Ср-би-је и Вој-во-ди-ни. Ко-мен-та-ри-шу-ћи аме-рич-ку и европ-ску стра-те-ги-ју „об-у-зда-ва-ња срп-ских на-ци-о-нал-них и др-жав-них ин-те-ре-са на Бал-ка-ну”, је-дан углед-ни фран-цу-ски те-о-ре-ти-чар је још по-чет-ком де-ве-де-се-тих го-ди-на про-шлог ве-ка са-свим уме-сно при-ме-тио ка-ко се у ју-го-сло-вен-ској тра-ге-ди-ји За-пад по-на-ша као „Ти-тов те-ста-мен-тар-ни из-вр-ши-лац” (а он опет као „из-вр-ши-лац те-ста-мен-та Фра-ње Јо-си-фа”). Ову ве-о-ма ви-спре-ну кон-ста-та-ци-ју, да-нас, пет го-ди-на по-сле 5. ок-то-бра, те-шко да би мо-гли да оспо-ре (из-у-зев ша-чи-це че-ди-стич-ких и не-вла-ди-них ја-ко-би-на-ца) чак и нај-у-бе-ђе-ни-ји „за-пад-ња-ци у Ср-би-ји”. За-и-ста, мо-гло би се ре-ћи да је у од-но-си-ма са Аме-ри-ком „све исто са-мо ње-га не-ма”. Мо-жда је упра-во та чи-ње-ни-ца и омо-гу-ћи-ла да не-дав-но ми-ни-стар Дра-шко-вић пот-пи-ше спо-ра-зум о сло-бод-ном про-ла-зу за НА-ТО тру-пе коп-не-ним ко-му-ни-ка-ци-ја-ма, ко-јим је на-ша зе-мља не са-мо фак-тич-ки оку-пи-ра-на, већ је пре-ма ми-шље-њу озбиљ-них екс-пе-ра-та у ве-ли-кој ме-ри уда-ље-на и од евро-а-тлант-ских ин-те-гра-ци-ја, ко-је би, ко-ли-ко то-ли-ко, по-ли-тич-ки и прав-но оба-ве-зи-ва-ле НА-ТО али-јан-су у по-гле-ду по-што-ва-ња су-ве-ре-ни-те-та Ср-би-је. На-и-ме, они су са-да до-би-ли све што же-ле, а да при том Ср-би-ју не мо-ра-ју при-ми-ти у „сво-је окри-ље”.

МОДЕЛ КОЛОНИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

На уну-тра-шњем по-ли-тич-ком пла-ну, прет-ход-них пет го-ди-на, Ср-би-ји је, као и оста-лим дру-штви-ма у „тран-зи-ци-ји”, по-ну-ђен и на-ту-ран мо-дел „ко-ло-ни-јал-не де-мо-кра-ти-је”, чи-је је основ-не ка-рак-те-ри-сти-ке из-ван-ред-но опи-сао по-зна-ти ру-ски пи-сац Алек-сан-дар Зи-но-вјев. Реч је о мо-де-лу „си-му-ли-ра-не де-мо-кра-ти-је” где се ма-са-ма ста-нов-ни-штва ну-ди „по-тем-ки-нов-ска фа-са-да” ко-ја кри-је оп-шту рас-пу-ште-ност, јеф-ти-ну и до-ступ-ну ра-зо-но-ду, си-стем вред-но-сти ко-ји љу-де осло-ба-ђа по-зи-тив-не са-мо-при-си-ле и мо-рал-них огра-ни-че-ња. Про-из-вод-ња по-ли-тич-ких афе-ра са уку-сом кри-ми-на-ла, од ко-јих ни-јед-на ни-је до-би-ла стварни суд-ски епи-лог, до-при-не-ла је гу-бит-ку по-ве-ре-ња у ин-сти-ту-ци-је др-жа-ве. Ср-би-ја је по-сле пе-то-го-ди-шњег „тран-зи-ци-о-ног” пре-о-бра-жа-ја по-ста-ла „де-ин-сти-ту-ци-о-на-ли-зо-ва-на др-жа-ва”, пот-пу-но па-ра-ли-са-на и не-спо-соб-на да ре-ша-ва чак и оне кри-ми-нал-не афе-ре ко-је су свима ви-дљи-ве го-лим оком. У из-ве-сним слу-ча-је-ви-ма (као што је не-дав-но при-во-ђе-ње и пу-шта-ње бив-шег ми-ни-стра Ба-ти-ћа) на-сто-ја-ње др-жа-ве да ис-тра-жи од-ре-ђе-не ин-ди-ци-је, пре-тва-ра се у чи-сту гро-те-ску ти-па „ко ла-же – чо-век или по-ли-граф”.

Уну-тра-шњи по-ли-тич-ки жи-вот у Ср-би-ји ка-рак-те-ри-ше не-до-ста-так су-штин-ске по-ли-тич-ке ал-тер-на-ти-ве на-мет-ну-том мо-де-лу „де-мо-кра-ти-је”. На-и-ме, све по-ли-тич-ке стран-ке у Ср-би-ји су у од-но-су на де-ве-де-се-те го-ди-не про-шлог ве-ка до-жи-ве-ле „уну-тра-шње ре-фор-ме”. Пет го-ди-на по-сле „ок-то-бар-ске ре-во-лу-ци-је” срп-ска по-ли-тич-ка сце-на је у пот-пу-но-сти па-ци-фи-ко-ва-на, уче-шћем свих ре-ле-вант-них по-ли-тич-ких стра-на-ка у струк-ту-ра-ма вла-сти од ло-кал-ног ни-воа до ни-воа др-жав-не за-јед-ни-це. Јед-но-став-но ре-че-но, да-нас, пет го-ди-на по-сле, све стран-ке у Ср-би-ји су по-ста-ле „део на-мет-ну-тог си-сте-ма нео-ли-бе-рал-не де-мо-кра-ти-је”. Све при-хва-та-ју кон-сен-зусом да „Евро-па не-ма ал-тер-на-ти-ву” и до-ми-на-ци-ју „сло-бод-ног тр-жи-шта” над чи-та-вим дру-штвом. Ко год би озбиљ-ни-је за-сту-пао на-ци-о-нал-ни ин-те-рес или го-во-рио о стра-те-ги-ји раз-во-ја на-ци-о-нал-не еко-но-ми-је, ри-зи-ку-је да бу-де пот-пу-но мар-ги-на-ли-зо-ван. Три-јумф „по-ли-тич-ки ко-рект-ног” је ско-ро пот-пун, осим по-је-ди-них слу-ча-је-ва, по-пут спон-та-ног от-по-ра по-во-дом „сре-бре-ни-за-ци-је Ср-би-је”.

Ова кон-ста-та-ци-ја се уве-ли-ко од-но-си и на по-сло-вич-но нај-гла-сни-је ра-ди-ка-ле, чи-ји су кан-ди-да-ти за гра-до-на-чел-ни-ке Но-вог Са-да и Бе-о-гра-да то-ком пред-из-бор-не кам-па-ње „ку-ца-ли на вра-та гра-ђа-на” Ср-би-је и упа-дљи-во из-бе-га-ва-ли по-ми-ња-ње име-на стран-ке ко-ја их је кан-ди-до-ва-ла. На-рав-но, за сре-ђе-ни-ја дру-штва ова-кав мо-дел по-ли-ти-ке са-свим је по-же-љан. У Ср-би-ји, су-оче-ној са иза-зо-ви-ма ег-зи-стен-ци-јал-не при-ро-де, „ур-ба-не кам-па-ње” зна-че не-до-ста-так су-штин-ске опо-зи-ци-је и ал-тер-на-ти-ве до-ми-нант-ној нео-ли-бе-рал-ној па-ра-диг-ми. Сто-га опа-да-ње бро-ја иза-шлих на из-бо-ре зна-чи да све ве-ћи број љу-ди не ве-ру-је да се из-бо-ри-ма мо-же ишта про-ме-ни-ти. Зе-мљом је за-вла-да-ла

ско-ро пот-пу-на апа-ти-ја.

ПАД У СОЦИЈАЛНИ ДАРВИНИЗАМ

Ко-нач-но, на еко-ном-ско-со-ци-јал-ном пла-ну ре-зул-та-ти пр-ве пе-то-љет-ке „срп-ског пу-та у ка-пи-та-ли-зам” и ка „шен-ген-ском ра-ју” су по-ра-жа-ва-ју-ћи. По-ср-ну-лој срп-ској при-вре-ди, ра-зо-ре-ној ра-то-ви-ма и санк-ци-ја-ма, на-мет-нут је мо-дел еко-ном-ских и со-ци-јал-них „ре-фор-ми по ме-ри ММФ-а и Свет-ске Бан-ке”.

„Еко-ном-ска по-ли-ти-ка” прет-ход-них го-ди-на са-сто-ја-ла се из пре-по-зна-тљи-вих дог-ми на ко-ји-ма су ин-си-сти-ра-ли нео-ли-бе-ра-ли у свим дру-штви-ма у тран-зи-ци-ји. То је пре све-га пре-те-ра-но ре-стрик-тив-на мо-не-тар-на по-ли-ти-ка, пре-бр-за ли-бе-ра-ли-за-ци-ја уво-за и ха-о-тич-на при-ва-ти-за-ци-ја пред-у-зе-ћа у дру-штве-ном сек-то-ру. За-хва-љу-ју-ћи ова-квом мо-де-лу „еко-ном-ских ре-фор-ми” Ср-би-ја да-нас, *п ет го-ди-на по-сле*

’
има пре-ко мил-и-он не-за-по-сле-них и пот-пу-но ра-зо-ре-ну до-ма-ћу еко-но-ми-ју.

Со-ци-јал-ни по-ка-за-те-љи су још го-ри: пре-ма по-да-ци-ма УНИ-ЦЕ-Ф-а 800.000 де-це жи-ви на иви-ци си-ро-ма-штва, а сто-па смрт-но-сти нај-ста-ри-је пен-зи-о-нер-ске по-пу-ла-ци-је по-ве-ћа-на је за чи-та-вих 30 одсто у од-но-су на пе-ри-од пре „ре-фор-ми” (у ко-ме је, да под-се-ти-мо, би-ло ра-то-ва, санк-ци-ја и бом-би). Пре-ма про-це-на-ма не-за-ви-сних еко-ном-ских экс-пе-ра-та, пре-ко по-ла ми-ли-о-на љу-ди за-по-сле-но је у „си-вој зо-ни”, а њи-хо-ва за-ра-да из-но-си је-два по-ло-ви-ну званичних про-сеч-них при-ма-ња ко-ја из-но-се све-га 200 евра. Но о то-ме ни ма-ло не бри-ну на-ши нео-ли-бе-ра-ли. При-ме-ном „нео-ли-бе-рал-ног кон-цеп-та у еко-но-ми-ји”, у ме-ђу-вре-ме-ну су не-ста-ли чи-та-ви дру-штве-ни сло-је-ви, пр-вен-стве-но кла-сич-но рад-ни-штво. Убр-за-но се уру-ша-ва-ју оста-ци не-ка-да-шње дру-штве-не со-ли-дар-но-сти, а то се убр-за-ва бек-ством др-жа-ве из сфе-ре со-ци-јал-не од-го-вор-но-сти. Ср-би-ји је на-мет-нут мо-дел „со-ци-јал-ног дар-ви-ни-зма” ко-ји је све ви-ше пре-тва-ра у дру-штво уса-мље-них и ме-ђу-соб-но не-по-вер-љи-вих по-је-ди-на-ца. Та-мо где не-ма „по-ве-ре-ња” не-ма ни нор-мал-ног жи-во-та, а да о при-вред-ном раз-во-ју и да не го-во-ри-мо. По-след-ња ис-тра-жи-ва-ња со-ци-о-ло-га го-во-ре да

нај-мање 30 одсто грађана Србије сматра себе „губитницима у транзицији”, док свега 15 одсто грађана, углавном припадника једног слоја урбаних средина, гаји неоправдан оптицизам јер у ангажовању страних компанија види прилику за лични просперитет. Преко половине грађана Србије себе види „ни на небу ни на земљи”. Ипак, дугогачно посматрано, највећи проблем садашње Србије је стање територијалне неодредености, које није домаћа већ првенствено „увозна творевина”, односно последица је суштинске (иако не увек и формалне) окупације Балкана од стране НАТО-а, чије трупе својим присуством свакодневно подсећају становништво Србије да је цео регион под страним владавином. Пет година после 5. октобра, још једном се потврђује стара историјска истина да у условима окупације (ма како је звали и масирали) није могућ никакав развој. Нема бога тог и стабилног друштва, ако нема слободу и националне независности – наука је и западних либералних мислилаца. А то је управо кључни проблем са којим претходних година „демократска власт у Београду” није успела да се избори.

Због свега наведеног, овог 5. октобра политичка класа у Србији нема право велике речи. Похвале Светске банке и Међународног монетарног фонда не значе ништа становништву ове збиља напачене земље. Осим ако их не схвате као иронијан подсмех српској наивности. Србијом октобра 2005. године влада не Коштуница и Динкић, већ свеопшта беда и осећање апатије и безнађа. А, што је најгоре, неправда и неправдо постају део наше свакодневице, нешто што се подразумева и нашта смо се навикли. Биће поштен и одговоран, вољети и поштовати своју земљу и народ, вредности су које је нека „невидљива рука” (тржишта?) свих ових година претеривала из нашег јавног живота. Претходних година, у наше име кључне одлуке доносили су људи који припадају моралном талогу друштва, који је могао да стекне моћ само у условима постмодерне окупације земље. У свему томе смо и сами саучествовали. Ко се не бори за слободу, и не заслужује је. Невиних у овој земљи, дакле, нема. Због тога је потребно подсећати се 5. октобра. Да нам се више никада не догоди. Још један, чини нам се, не би преживели. <

(Октобар 2005)

